

REFLEXIA NA POVEĽKONOČNÉ REFLEXIE

Nedávno som čítal článok „Povel'konočné reflexie“ v časopise Liturgia č. 37. Dozvedel som sa tam mnoho podnetných vecí, za čo ďakujem autorovi, ale všimol som si aj nepresnosti a nejasné citácie, ktoré by som chcel upresniť v tomto článku.

Treba si uvedomiť že autentický výklad zákona podáva zákonodarca.¹ To platí aj o liturgických zákonoch. Výklad noriem, ktoré vydala Kongregácia pre bohoslužbu a disciplínu sviatostí teda patrí tejto kongregácii. Vždy treba rozlišovať medzi súkromným názorom a liturgickou normou, aj keď by to malo byť skôr tak, že naše názory sa takmer nelíšia od liturgických noriem. Nikomu by sa ale nemalo stať, ako sa to stalo pisateľovi spomínaného článku, že by povýšil svoj názor na všeobecne záväznú normu, teda upravil si texty obežníka kongregácie pre bohoslužbu O príprave a slávení Veľkonočných sviatkov (ďalej len PSVS) a Rímskeho misála tak, aby vyhovovali jeho tvrdeniam.

Zvyk zahaľovať kríže a obrazy pred Piatou pôstnou nedeľou nie je predpísaný iba v „predkoncilovom“ misáli, ale aj v misáli Pavla VI, ktorý sa používa dnes:

Usus cooperiendi cruces et imagines per ecclesiam servari potest, de iudicio Conferentiae Episcopalis. Cruces velatae remanent usque ad expletam celebrationem Passionis Domini, feria VI Hebdomadae sanctae, imagines vero usque ad initium Vigiliae paschalis.²

Ak biskupská konferencia uzná za dobré, môže sa aj naďalej zachovávať zvyk zahaľovať kríže a obrazy v kostole. Kríže zostanú zahalené až do konca Slávania utrpenia a smrti Pána na Veľký piatok a obrazy až do začiatku Veľkonočnej vigílie.³

...aferuntur, si fieri potest, cruces ab ecclesia. Expedit ut cruces, quae forte in ecclesia remanent, velentur.⁴

Ak je to možné, odnesú sa z kostola aj kríže. Tie, čo zostanú v kostole, mali by sa zahaľiť.⁵

Starobylý zvyk, zahaľovať kríže a obrazy pochádza asi spreď deviateho storočia. Liturgista Polykarp Radó uvádza vo svojej knihe *Enchiridion liturgicum* tri pravdepodobné dôvody vzniku zahaľovania kríža: prvým je, že v tejto dobe sa sústreďí pozornosť na utrpenie a nie na smrť Pána a že zahalením kríža sa vyzdvihne jeho dôležitosť a tak sa pritiahne pozornosť na kríž, ktorý je vyvrcholením umučenia. Druhým dôvodom môže byť história umenia, že v románskom slohu sa na kríži predstavoval Kristus ako Kráľ večnej slávy a v čase umučenia sa takýto obraz nezhodoval s pohľadom na trpiaceho Pánovho služobníka. Tretím dôvodom môže byť súvislosť s niekdajšími „pôstnymi plátnami“, ktorými sa zakrýval oltár, lebo penitenti sa považovali za nehodných aby hľadeli na slávenie omše. Toto veľké „pôstne plátno“ sa nazýva „velum famis“ a zakrýval sa ním celý oltár. Až neskôr sa zakrýval iba kríž a obrazy a sochy svätých.

Okrem misála sa zvyk zahaľovať kríže spomína aj v obežníku PSVS:

Expedit ut cruces in ecclesia cooperiantur velo coloris rubri vel violacei, nisi iam velatae sint sabbato ante dominicam V in Quadragesima.⁶

Patrí sa zahaľiť v kostole kríže červeným alebo fialovým závojom, ak neboli zahalené v sobotu pred Piatou pôstnou nedeľou.⁷

A spomína sa aj v liturgickej knihe *Cæremoniale episcoporum*:

Tempore opportuno denudatur altare et auferuntur, si fieri potest, cruces ab ecclesia. Expedit ut cruces, quae forte in ecclesia remanent, velentur, nisi iam velatae sint ex praescripto Conferentiae Episcoporum.⁸

(Neoficiálny preklad:) Vo vhodnom čase sa obnaží oltár a, ak je to možné, odnesú sa kríže z kostola. Kríže ktoré ostanú v kostole naďalej, sa majú zahaľiť, ak neboli zahalené už skôr z príkazu Konferencie biskupov.

Z týchto predpisov je vidieť, že sú tu dve príležitosti zahaľiť kríže. Buď sa zahaľujú už pred Piatou pôstnou nedeľou a to z rozhodnutia biskupskej konferencie (ako je to na Slovensku), alebo sa zahalia po večernej Omši na pamiatku Pánovej večere, ale toto už nezávisí od rozhodnutia Biskupskej konferencie. V každom prípade, kríže sa zahaľiť majú a to bez ohľadu na osobné dojmy niektorých jednotlivých veriacich.

¹ Porov. CIC kán. 16.

² Missale Romanum, rubrica in sabbato hebdomadae IV Quadragesimae.

³ Rímsky misál, rubrika v sobotu štvrtého pôstneho týždňa. Na túto rubriku sa odvoláva aj PSVS č. 26.

⁴ Missale Romanum, Missa vespertina in Cena Domini, n. 19.

⁵ Rímsky misál, Večerná omša na pamiatku Pánovej večere, č. 19.

⁶ Congregatio pro Cultu Divino, Litterae circulares de festis paschalibus praeparandis et celebrandis, n. 57 in Notitia 259, p.81.

⁷ Obežník PSVS č. 57.

⁸ Cæremoniale episcoporum, č. 310.

Čo sa týka kríža, ktorý sa používa pri procesii na Kvetnú nedeľu misál predpisuje:

...deinde crucifer deferens cruceo ornatam...⁹

Za ním ide posluhujúci s ozdobeným krížom, ...¹⁰

Teda nie je tu napísané „nezahalený“, ale ozdobený. Nezahalený kríž sa spomína v liturgickej knihe: „*Ordo hebdomadæ sanctæ instauratus*“ z r. 1956, ale táto kniha už neplatí, lebo bola nahradená Rímskym misálom Pavla VI z r. 1970. To čo podľa súčasných liturgických kníh platí, je vyššie spomínaný predpis ktorý hovorí že kríže zostanú zahalené.

Latinským výrazom „imagines“ sa označujú nie len obrazy, ale aj sochy. Mali by sa zahaľovať tiež. Nie vždy je to fyzicky možné, ale vo väčšine kostolov by to bolo možné a žiaľ nerobí sa tak.

Obrady Božieho hrobu majú korene už v deviatom storočí. Na niektorých miestach sa odkladala do hrobu Sviatosť, na iných, najmä na východe, kríž, a na iných aj Sviatosť aj kríž do jedného hrobu. Tento tretí spôsob sa stal v strednej Európe najrozšírenejším, v Bratislave sa spomína v zachovaných liturgických knihách už okolo štrnásteho storočia. Sviatosť sa uchovávala v uzavretom svätostánku alebo schránke. Sviatosť vystavená v monštrancii a prikrytá priesvitným závojom sa spomína prvý krát v roku 1577. Zvyk vyložiť Sviatosť v ostenzóriu vyšiel z pastoračnej potreby poučovať veriacich že Kristus je skutočne, pravdivo, podstatne a trvalo prítomný v Najsvätejšej sviatosti aj v týchto dňoch, lebo v tom čase boli v tejto oblasti omyly.

Osobitné obrady na Slovensku predpokladajú obrady Božieho hrobu. Chciet' odstrániť tieto obrady by bolo asi tak hrubé ako chciet' odstrániť liturgické tance v Afrike. Tieto obrady sú znakom živej viery partikulárnej Cirkvi. Nie sú v rozpore so žiadnym príkazom, predpisom alebo liturgickým zákonom. Treba si uvedomiť že na Slovensku sa predpokladá nielen kaplnka na slávnostnú a od polnoci už jednoduchú úschovu Eucharistie od Omše Pánovej večere do obradu prijímania na Veľký piatok, ale aj kaplnka Božieho hrobu, v ktorej sa vystavuje Sviatosť v monštrancii od slávenia Utrpenia a smrti Pána na Veľký piatok až do uloženia v čase vešpier Bielej soboty. Náš Boží hrob ani jeho označenie nie je v rozpore s č. 55 PSVS, práve preto, že nejde o tú istú kaplnku, ale inú a v iný deň. To isté platí o vyložení Eucharistie v monštrancii. Zákaz vyložiť Sviatosť v ostenzóriu sa vzťahuje iba na Zelený štvrtok¹¹ a na Zelený štvrtok Osobitné obrady s takýmto vyložením nepočítajú.

V Božom hrobe je Kristus prítomný iba raz! Lebo v Eucharistii je prítomný, kým socha a kríž ho iba znázorňujú a nie sprítomňujú. Monštrancia sa zvyčajne kladie na svätostánok v ktorom je cibórium s hostiami, ktoré ostali po prijímaní na Veľký piatok. (Nie je to však pravidlom, niekde sa svätostánok nachádza na inom oltári alebo aj mimo kostola.) To ale nie je „prítomnosť Pána Ježiša dvakrát“, ale raz v tej istej Eucharistii, hoci na dvoch miestach, presne tak, ako to býva inokedy pri slávnostnom vyložení Eucharistie.

Čo sa týka pokladničky pri Božom hrobe, treba rešpektovať príkaz biskupa.

Zvyk eucharistickej adorácie na Veľký piatok a Bielu sobotu sa zachováva nie len na Slovensku, ale aj v Čechách, Rakúsku, Maďarsku a Poľsku. Ak ho niekde zanedbávajú, nie je to kvôli tomu že by bol takýto zvyk v rozpore s liturgickými predpismi, ale skôr kvôli sekularizácii a pracovnému voľnu, ako to opisuje aj obežník PSVS č. 4.

Kongregácia, potom ako vydala Obežník o príprave a slávení Veľkonočných sviatkov (16. januára 1988), schválila naše Osobitné obrady 15. októbra ešte v ten istý rok dekrétom č. 615/88. Pochybujem, žeby zabudli na to čo napísali iba pred desiatimi mesiacmi v Obežníku.

Aj v prípade že by sa Osobitné obrady odlišovali od toho, čo sa spomína v iných liturgických knihách, schválených pred schválením Osobitných obradov, platia, lebo zaväzuje vždy neskorší zákon, ak úplne alebo čiastočne ruší predchádzajúci zákon.¹²

Adam Sýkora
bohoslovec - seminarista

⁹ Missale Romanum, Dominica in palmis de Passione Domini, n. 9.

¹⁰ Rímsky misál, Kvetná nedeľa čiže nedeľa Utrpenia Pána, č. 9.

¹¹ Obežník PSVS – č. 55 sa spomína v IV. hlave, teda týka sa iba Zeleného štvrtku. Ak by sa týkal tento predpis celého Veľkonočného trojdňa, musel by byť v III. hlave.

¹² Porov. CIC kán. 20.